

Technika a důstojnost člověka

Představme si člověka důstojně vzpřímeného nebo důstojně kráčejíciho. Nyní mu vložíme do ruky mobilní telefon a necháme jej někomu zavolat nebo poslat textovou zprávu. Důstojnost bude s největší pravděpodobností tatam. Obličej křečovitě stažený směrem ke sluchátku, slova znějící nesmyslně kvůli absenci protějšku a naprázdno prováděná gesta, nebo záda shrbená nad přístrojem, zkroucená paže a prsty nervózně klepající do tlačítek; člověk se stává karikaturou sebe sama.

Netýká se to zdaleka jen mobilních telefonů; podobně dokáže na člověka působit takřka jakékoli technické zařízení, s nímž bezprostředně zacházíme - auto, které řídíme, eskalátor, na kterém se vezeme, počítač, před nímž sedíme. Sami tuto proměnu často ani nevnímáme, protože jsme na práci s technikou zvyklí: kdyby nás ovšem pozoroval někdo, kdo by netušil nic o funkci dotyčného stroje či přístroje, propukl by pravděpodobně v náramné veselí.

Důstojnost pocítujeme tam, kde je přítomna vnitřní rovnováha, která se zároveň vyjadřuje v poloze a výrazu těla. Při zacházení s technikou je ohroženo obojí- technické zařízení je jakýmsi rozšířením našeho těla, které nám ovšem není dáno od přirozenosti; naše duše, vtažena do této širší tělesnosti, ztrácí snadno své vnitřní těžiště a naše tělo, začleněno do svého strojového okolí, vyjadřuje spíše jeho formy než stav duše. Vzpomeňme si jen na emoce, které dokážeme vyvinout vůči autu nebo počítači, a pak si pozorně prohlédneme, jakou polohu v autě nebo před počítačem naše tělo vlastně zaujímá.

Pozorování toho, jaké karikatury se z lidí při používání techniky stávají, je prvním krokem, který můžeme udělat. Stačí se třeba na rušné křižovatce dívat na ty, kdo jí v autech projíždějí, odmyslet si auta a snažit se vidět jen samotné lidské postavy, zdeformované tvarem vozidla i vnitřní účastí na dopravním dění, nebo sledovat po nějakou dobu tvář a gesta programátora, pohlceného nějakým problémem.

Ve druhém kroku můžeme obrátit pozornost k sobě. Jak vypadám já sám, když telefonuji, dívám se na televizi, sedím před počítačem, řídím auto, vybírám peníze z bankomatu nebo i jen jedu výtahem? Pobavení, které jsme nejspíše pocítovali při pozorování jiných, se při pohledu na sebe sama možná obrátí ve zděšení. O to větší však bude naše odhodlání udělat třetí krok, v němž půjde o postupnou proměnu našeho zacházení s technikou z deformujícího v důstojné.

Velkou inspiraci nám mohou přinést školy bojových umění založených na použití zbraně - zbraň je totiž také technickým nástrojem, rozšiřujícím naši tělesnost, a zacházení s ní vyžaduje z podstaty věci zvýšenou duševní rovnováhu. Od klasického evropského šermu po zenovou lukostřelbu se žák učí, aby našel pevné a nevyčlitélné těžiště ve svém nitru, aby učinil zbraň součástí sebe sama, a konečně, aby bojoval důstojně. Snad je to i cesta k získání ztracené důstojnosti při práci s technikou v našem dnešním světě.

Text Milan Horák.